

R. Hrystianinova,
doctor of philological sciences,
Berdyansk State
Pedagogical University

INTERNAL SYNCRETISM OF COMPLEX SENTENCES

According to A. P. Zagnitko “syncretism in internal word combination and internal sentence structure reflects the main trends, tendencies and patterns of internal layer and interlayer transitions” [5, 241]. Internal layer syncretism stipulates syncretic formations among units of the same rank – between different types of simple sentences, different types of complex sentences, but interlayer – between units of different ranks, especially simple and complex sentences, between sentences and minimal syntactical units and so on. Since complex sentences are of different types, so the synchronic transitivity can occur between different types of complex sentences – between coordinated and subordinated clauses, between subordinate and sentences with interdependent parts, and also within the same type of complex sentences, for instance, among subordinate sentences within their different types. In this regard we will call internal syncretism syncretism within one type of complex sentences. Usually internal syncretism motivated by the fact that the atypical lexical and semantic design leads to a mismatch between the semantic structure of the scheme and the content of specific expression of speech, so the semantic structure of the scheme is complicated by the other types of formal and syntactic connections and semantic and syntactical relations.

According to N. L. Ivanitskaya, syncretism of linguistic units can be manifested in terms of content, in terms of expression, and in terms of content and in terms of expression simultaneously [7, 71]. Taking this into consideration, it is logically to distinguish among syncretic complex sentences sentences that are characterized by formal syncretism, semantic syncretism, and syncretism of form and meaning.

The synchronous transitivity of complex sentences in modern Ukrainian language has been partially investigated by V. G. Zarytska [6], L. Shytyk [12; 13; 14]. However, there is no any systematic description of complex sentences internal syncretism, so this fact determines the actuality of the proposed work.

The goal of this article is to investigate the internal syncretism of various types of complex sentences.

Transitivity between different types of complex sentences appears either only in the formal and grammatical or semantic and syntactic, or both in the formal and grammatical and semantic and syntactic aspects. Syncretism of complex sentences only in formal and grammatical aspects is not spread widely. Synchronous transitivity **between cataphoric complex sentences of symmetrical and asymmetrical structure** has been fixed. These are constructions where subordinate clause with correlative pronominal words *той, такий* in the main clause joins conjunction *що* that is always used with anaphoric pronominal noun *він (вона, воно, вони)* in a definite case form: *Біля собору цього дня знову з'явилися **мі, що їм** за висоту не платять* (О. Гончар); *Навіть на передовій, як відомо, є найпередовіші, **мі, що їх** висунуто вперед на саме вістря позицій* (О. Гончар); *Серед очеретяного плетива стійко трималися кущі калини, проте годі було*

сказати, який із них **той, що до нього** торкалися Тимошеві руки (І. Matsenko); Затамувавши подих, слухали ми про бога та янголів, про чортів і святих, про пекло і рай – всю **оту** біблійну премудрість, **що нею** був напханий Микола (А. Dimarov); Зачитувалися тексти різними мовами – тими, що належать і могутнім народам, **тими, що їхні** носії не такі вже й відомі у світі (Dyvoslovo. – 2004. – № 10); Горять облиті мазутом корчомакуваті, **такі, що їх** і ліквідувати важко, так звані неліквідні верби... (О. Honchar).

S. V. Lomakovych believes that in such sentences in a subordinate clause appears a compound link that operates as an analogue of connective word, "it contains conjunction *що* which function is a formal subordination of a subordinate clause to a main clause, and personal demonstrative pronoun *він, вона, воно* is close in its meaning to correlative word *той, та, те* that allows it to perform the function of identification" [8, 29].

In our opinion, in the examined sentences the subordinate clause is joined with the main clause only with help of conjunction *що*, and an anaphoric pronominal component in one of the case forms is an additional element that emphasizes the link. Joining of a subordinate clause to a correlative word with the help of conjunction is typical for complex sentences of asymmetric structure. At the same time anaphoric pronominal words refer to correlative words or designated by correlative words nouns in the main clause, and combination of *що з ним, що його* enters into coreferential relations with copulative words *який, котрий*. In this case there are definite signs of symmetric structure constructions. Thus, the above described allows consider complex sentences as syncretic.

The examined material gives rise to single out constructions that can be interpreted as transitional between compound sentences with **an adverbial valency not stipulated pre-substantive subordinate clauses of attributive semantics** and **conjunctive complex sentences of substantive semantics**. Their syncretism we define as purely formal, since the change of a formal type leads to simple substitution and not to a symbiosis of semantic and syntactic relations: *The used explanatory pattern is not propagandized as the only possible, it is given as a variant that does not exclude the construction of the others – cognate or principally different but directed to more profound and detailed elucidation of the content of psychological phenomena* (Essentials of Psychology).

The transitivity between separate formal and grammatical types of complex sentences is wide spread and it appears in formal and grammatical and semantic and syntactical aspects at once. Transitional between sentences **with valency conditioned and valency non conditioned adverbial subordinate clauses** are constructions with strong verbal nouns which keep valency of a generating verb. Formal and grammatical syncretism is peculiar to such sentences. Subordinate clause in them is determined by valency characteristics of the strong verbal noun, which preserves the property of the original verb to open right-side object position, and morphological peculiarities of strong noun-word. At the same time formal and grammatical syncretism leads to semantic and syntactic syncretism – in these constructions **object and attributive meanings** are joined: *Існує думка, що ХХІ ст. стане віком кібернетики і лінгвістики, у межах якої комунікативна лінгвістика відіграватиме провідну роль* (F. Batsevich); *А мої люди привезли звістку, що у Мозирі й Турові на Білій Русі Януш Радзівіл вирізує селян,*

сотнями на палі садовить, вогню на поталу віддав села і міста (N. Rybak). Проте слід зауважити, що синкретизм формальної структури і семантики в таких реченнях обов'язково має підтримувати зміст предикативних частин, особливо підрядної, пор.: *Якби знаття, я б зарані заяву написав до вищого командування, щоб мене ні в льотчики, ні в моряки не брали, а тільки в піхоту* (G. Tyutyunnyk); *Офіційною ж причиною розлучення в заяві, яку зірка подала до Верховного суду Лос-Анджелеса, Кардашян вказує стандартні “нездоланні протиріччя”* (Ukraina Moloda. – 2011. – 3rd of November). The semantics of the subordinate clause of the first sentence supports object valency of the verbal noun *заява* that is why it is syncretic. The content of the subordinate clause of the second sentence does not support such valency that is why syncretism is not peculiar to it.

Complex sentences with strong verbal nouns, like the examined above, have attracted persistent attention both Ukrainian and Russian syntaxists, however, they did not have and still do not have the universal interpretation.

Some linguists consider these constructions as explicative complex sentences without any other shades of meaning [1, 191–192; 9, 472], the others note the complication of explicative complex clause by the attributive shade and connect it with morphological and syntactical nature of noun [2, 420], the thirds – as complex sentences with double meaning [11, 198–199]. N. I. Formanovska explains double meaning of these sentences by the fact that noun in the main clause requires its own attribute and in the subordinate clause can be conjunctions that give a sentence other shades of meaning [11, 198–199]. Syncretism of such constructions, we have already mentioned about it above, in our opinion, is determined not only by conjunctions and strong words that can be presented by noun-deverbatives of definite semantic groups, but mostly by lexical content of a subordinate clause. The content of the subordinate clause admits or does not admit double meaning and accordingly dictates the choice of connective means: in syncretic sentences – conjunctions *буцім, буцімто, мов, мовби, мовбито, немовбито, наче, начебто, неначе, неначебто, ніби, нібито, чи, що, щоб, як*, and in sentences with subordinate attributive clauses of non-valence character – connective words *який, котрий* and conjunction *що* in combination with personal pronominal nouns (*що її, що його, що їх*).

Semantic groups of noun-deverbatives have been identified that can attach to themselves such syncretic subordinate clauses. These are the nouns with the meaning of speech, message, perception, and information transfer (*звістка, вість, заява, чутка, твердження, підтвердження, повідомлення, оголошення, інформація, донос, запевнення, зауваження, роз'яснення, відповідь, пророцтво, попередження, обіцянка, клятва, зізнання, натяк, суперечка, свідчення* etc.), thinking, mental activity (*думка, гадка, міркування, усвідомлення, згадка, знання, знаття, довідка, здогадка, переконання, повчання, пояснення, передбачення, рішення, уявлення, мрія* etc.), declaration of will, motive (*вимога, наказ, постанова, прохання* etc.), apprehension, feeling (*чутка, передчуття* etc.), hope, faith (*сподівання, надія, віра, повір'я* etc.), internal state, sense (*побоювання, боязнь, переживання* etc.): *Тим часом поміж стамбульських цехів, які ще тільки наближалися десь до Ат-Мейдану, виникли суперечки, кому першим проходити перед султаном* (P. Zagrebelny); *У сучасній історичній та народознавчій літературі*

існує **твердження, що** трипільці – прямі предки українського народу (О. Вуюко); Дослідники творчості Тичини одностайно доходили **думки, що** поет у “Золотому гомоні” пророче передбачив трагічні події громадянської війни, коли внаслідок класового протистояння нищилась ідея національного єднання заради відродження незалежної України (Dyvoslovo. – 2004. – № 2); Концепція західної корпоративної стратегії ґрунтується **на переконанні, що** планування дає змогу компанії уникнути помилок і сприяє оптимальному прийняттю управлінських рішень (Н. Кінратська); Серед місцевих людей ходили **чутки, що** моряків фашисти розстрілювали на скелях і звідти – навіть ще живих – кидали в море (О. Нончар); Існувало **повір'я, що** верба охороняє людей від підступності злих духів, охороняє худобу і посіви від різних нещасть (Zaporizka Pravda. – 2009. – 11 April); Мені здається, що у нього є **побоювання, що** він нічого вже, може, не напише в своєму житті видатного, **що** він розучивсь, розгубив, забув (О. Dovzhenko). Syntaxists pay attention to the fact that in formation of above mentioned syncretic complex sentences can take part some nouns that do not have word formation connections with verbs: *слово, телеграма, депеша, ідея, факт, приклад, історія, версія, гіпотеза, закон, правило, теорія, висновок, свідомість*, etc. I. M. Kruchinina, considering such nouns on the materials of Russian language, expressed an opinion as to their synonymous relations with verbal formations [9, 472]. We can agree with this statement if to make some clarifications. In our opinion, the analyzed nouns are not so much synonymous as definite semantic parallels with verbal formations, resulting in acquiring valence properties of the verb: Мені важко од **свідомості, що** “Україна в огні” – це правда (О. Dovzhenko); Прочитавши нариси, присвячені фразеологізмам, доходиш **висновку, що** родовід українського народу снується від першоз'яви людини на тому обширі, де дотепер етнічні українські землі (Dyvoslovo. – 2004. – № 10); **За законом, що** гріх притягує гріх, вона, “розбишацька дочка”, сходиться в любові саме з Чінкою... (Dyvoslovo. – 2004. – № 9).

Transitive types have also been observed between complex sentences with **adverbial valency dependent** and **in-sentence** subordinate clauses. In the researched factual material are fixed constructions which have syncretic object-causative, object-time, and object-purposed semantic and syntactic relations between predicative parts.

Specific verbs and predicates of inner state form syncretic **object-causative** complex sentences and conjunction *що* joins their predicative parts: *І плакала Марія Магдалина, що не подав ніхто йому руки* (L. Kostenko); *Певне, і йому трохи не по собі, що вони так далеко зайшли в море...* (О. Нончар); *Левко жалкував, що так мало поговорив з матір'ю після приїзду* (О. Savchuk).

Object-temporal semantic and syntactic relations appear in complex sentences with strong verbs of innerstate, feeling, verbs that bear the meaning of hope, faith, astonishment, set expressions with the same meaning, which due to their valency characteristics stipulate object distributor, and connective words **коли, доки, допоки** – expressing time meaning: *...молоді солдати в захваті були, коли вона вгочепириться котромусь у вуха і потягає, полоскоче своїми рученятами* (О. Нончар); *І ждатиму, допоки знов зійде моя душа, безсмертна і весела* (I. Zhylenko); *Перед світлофором довелось перечікувати, доки*

проповзе трамвай (О. Honchar); Він був середній на зріст і завжди **дивувався, коли** велетні-сини оступали його, мов бір (Yu. Yanovsky).

Syncretic **object-purpose** semantic and syntactic relations convey complex sentences with strong verbs of speech and conjunction **щоб**: *Хто запалив світло в соборі душі і помолвився, щоб воно через роки спалахнуло сяйливо і навколо нього перед своїм прийдешнім воскресінням об'єдналась Україна?* (Ya. Hovan).

Transitivity between complex sentences with **valency non-conditioned adverbs** and **in-sentence subordinate clauses** is not wide spread. In such syncretic sentences has been determined attribute-time: *Україно! Тебе я терпіти не можу, Я тебе ненавиджу чуттями всіма, Коли ти примітивна й на лубок похожа, Коли думки у тебе на лобі нема* (V. Symonenko), and also attribute-causative relations: *Калина кликала наполегливо й мов аж сміялася з радості, що така дорідна та пригожа* (I. Matsenko).

Transitivity between complex sentences with **adverbial valency non-conditioned** and **indirect subordinate clauses** has been traced. In such sentences syncretic attribute-time, attribute-causative, and attribute-space relations are represented.

Syncretic **attributive-temporal** relations appear if main clause contains strong words represented by nouns or semantically irresolvable compounds that mean time, and subordinate clause is joined by connective word **коли**: *Навіть у темну, осінню ніч, коли крута, піднята степовими вітрами хвиля запліскує аж на палубу, не шкодує він, що обрав собі цей нелегкий фак* (О. Honchar); *В наступну хвилину, коли він удруге зиркнув на неї, той погляд був уже зовсім інший...* (V. Malyk); *Свого часу, коли дітей народжувалося мало, дитячі дошкільні заклади не розформували, на їхній базі створили школи-дитсадки, як, наприклад, у мікрорайоні Дмитрівка* (Zaporizka Pravda. – 2009. – 7 April).

If main clause has **за умови, у разі** as strong word and subordinate clause has conjunctions **якщо, коли**, in this case we can fix syncretic **attribute-causative** relations between predicative parts: *У разі, якщо партія проходить до Верховної Ради, ці кошти їй повертають* (Ukraine Moloda. – 2007. – 10 October); *За умови, коли партія проходить до Верховної Ради, ці кошти їй повертають*.

Syncretic **attributive-space** relations appear in complex sentences, main clause of which uses nouns that function as adverbial distributives or in-sentences with space meaning, and subordinate clauses are joined by connective words **де, куди, звідки**: *Малесенька зірочка, оточена суцільною темрявою, рухається в безмежному просторі, де немає ні землі, ні неба, тільки страшний морок* (О. Honchar); *Недумано, негадано забігла в глухомань, де сосни пахнуть ладаном в кадьничцях світань* (L. Kostenko); *Суперечка їхня відбувається неподалік веранди, на присадибній ділянці, де вони працюють обоє...* (О. Honchar); *Зустрічали потім його наші хлопці-приписники в літніх військових таборах у лісах за Ворсклю, куди тернівщан відповідного віку щоліта брано було в терчастини на військовий вишкіл* (О. Honchar); *Тому міцно, нервово стиснувши Севера за руку, я разом з іншими втупила очі в сцену, в її лівий кут, звідки звичайно виходять артисти* (IrynaVilde).

Such transitivity can be traced between **cataphoric complex sentences** and **complex sentences with indirect subordinate clauses**. If the main clause has as strong

words nouns that mean time interval in combination with demonstrative pronominal adjectives *той, цей*, and in the subordinate clause – connective words *коли, доки, поки*, i.e. in the main clause we have compounds *у той час, у ту хвилину, у ту мить, у той момент, у той день, у той рік, тим часом*, etc., so syncretic attribute-time relations appear between predicative parts: *Саме в той час, коли я вже вирішив повернути назад, у коридорі почулися чийсь енергійні кроки...* (Yu. Zbanatsky); *Та найбільшої яскравості і теплоти досяг мій день у той час, коли я йшов на перший урок у шостий клас* (Yu. Zbanatsky); *І ось у той момент, коли перший боєць загнав свій заступ у землю, тут, у степу під Каховкою, зародився Каховський плацдарм* (O. Honchar); *Тим часом, доки відбувалася церемонія вручення кубка, Оксана Терентіївна на борту машини пришпилила “блискавку”...* (I. Matsenko).

If the main clause contains *раз, випадок* as strong words in combination with pronoun word *той*, and in the subordinate clause the conjunctions *коли, якщо* are used, it is worth speaking about syncretic **attributive-causative** relations between predicative parts: *Закрита система постає в тому разі, коли мова не дозволяє жодного розширення* (A. Zagnitko); *...відношення в середині полісемантичного слова, особливості його організації і мовні засоби маніфестації окремих значень краще виявляються в тому разі, якщо аналізувати певну семантичну групу чи тип слів, де усі елементи групи є співмірними і перебувають у чітких смислових і граматичних відношеннях* (L. Lysychenko).

Transitional between **cataphoric complex sentences of symmetric and asymmetric structure** appear constructions that have corresponding pronoun word *тоді* in the main clause, and subordinate clause is joined by conjunction *коли* which can be interpreted as a connective word with time semantics and as conditional conjunction. Accordingly in semantic and syntactic aspect they are inherent difficult **temporal-causative** relations: *Мале тоді смішне, Коли воно мізерне, Коли себе поставити над усе* (V. Symonenko); *Людина може йменуватись людиною лише тоді, коли пал своєї душі віддає в ім'я спільної справи* (Ye. Hutsalo); *Заперечне значення лексем виразняється тоді, коли вони потрапляють у позицію реми* (Ukrainska Mova. – 2004. – № 3).

There are separate cases of transitivity between complex sentences with **adverbial valency non-conditioned subordinate clauses** and **conjunctive complex sentences**, between predicative parts of such constructions appear attribute-consequent semantic and syntactic relations: *А панські драгони бешкет учинили у селі, що замість хат тільки димарі стирчать серед садиб* (N. Rybak).

Sometimes transitivity embraces three formal and grammatical types. In particular, the observe material gives grounds to speak about syncretism of complex sentences with **adverbial valency non-conditioned, indirect and in-sentence subordinate clauses**, in semantic and syntactic aspects in such sentences we can observe complex attributive-temporal-causative relations: *А вечорами, коли тихо, виходять посидіти на своїй історичній лавці Іван та Вірунька* (O. Honchar), with **adverbial valency conditioned, valency non-conditioned** and in-sentence subordinate clauses in complex object-attributive-causative relations: *Степногірський селищний голова Ірина Кондратюк запропонувала*

внести зміни до Конституції України, **щоб** сільських і селищних голів обирали на п'ять років, як і депутатів (Zaporizka Pravda. – 2009. – 7 April).

Synchronous transitivity only in semantic and syntactic aspects has been fixed in some cataphoric complex sentences and constructions with in-sentence subordinate clauses. In particular, in cataphoric sentences can form syncretic substantive-attributive, object-causative, object-purpose, and conditional-time, and in sentences with in-sentence parts – conditional-time and causative-purpose semantic and syntactic relations.

Substantive-attributive meaning is represented in some cataphoric constructions of symmetrical structure:

1) with correlative pronoun word *такий*, pronoun combinations such as *хтось* *такий*, *все те*, *все інше*, *щось* *таке* that demonstrate attributive semantic of subordinate clause, and connective word *що* in different case forms which conveys substantive semantics: *І тут вона почула **таке, чого** ніколи не сподівалася не те що наяву, у сні почути* (І. Matsenko); *Багато бачили вони **такого, що** не забудуть і потомки в віках* (О. Довженко); *В зіщуплених плечах, в жалібницькій позі її було **щось** **таке, що** пройняло Ягора* (О. Ннchar);

2) with correlative substantivized pronominal adjective *той* and connective words *який*, *котрий*, *чий*: *Султан неблжно дивився на **ту, яку** звав Весняною Трояндою і Повелителькою Віку, **яку** ще зовсім недавно ставив понад усе, без якої не міг дихати* (Р. Zagrebelny); *Вона одна з **тих, котрі** уособлюють свій час* (Slovo I Chas. – 2009. – № 10); *Навіть **ті, в чийх** душах живе поезія урбанізму, мріють хоч раз провести вихідний поза містом, з ночівлею на Скарбному* (О. Ннchar). In contrast to complex sentences with correlative pairs *той* – *хто*, *той* – *що*, in which connective words support acquired substantive semantics of a definite correlative word, in examined sentences connective words, in contrast, support its primary attributive meaning, as the result appears syncretic substantive-attributive relationship.

The same meaning is possible in cataphoric constructions of asymmetric structure with a correlative substantivized pronominal *таке*: *Уперше йому було на віку **таке, щоб** на його мову дівчина заломлювала брови* (І. Вагрян).

Object-causative semantic and syntactic relations appear in cataphoric complex sentences of symmetric structure, formed by the correlative word *те* in agentive case with preposition *залежно від*: ***Залежно від того, що** взяте за орієнтир на небі, відрізняють сонячну і зоряну добу* (І. Клымышын, І. Крыачко). Prepositional-case forms *залежно від* + *noun* in a genitive case in simple sentences function as syntaxem of causative semantics (express motive meaning). Causative conjunction *залежно від того що* is not fixed now [3; 4], therefore, we can stand, that in combination *залежно від того* pronoun preserves its object semantics, at the same time this combination conveys the cause-motive meaning and determines syncretism of such complex sentences.

Object-purpose semantic and syntactic relations arise out of the same reasons as object-causative. They are fixed in complex cataphoric sentences of asymmetric structure formed by semantically levelled correlative word *те* in accusative case with preposition *на* and connective words *щоб*, *аби*: *Злагоджена робота всіх служб санаторію дала змогу*

заощадити кошти **на те, щоб** у чудовому парку знову “ожили”, запрацювали фонтани... (Ukrainske Slovo. –2006. – 8–14 March).

Syncretic causative-temporal relations are able in cataphoric sentences of asymmetric structure with correlative pronominal word *тоді* in a main clause and conjunction *якщо* in a subordinate clause. In such sentences strong pronoun in a main clause emphasizes temporal meaning and conjunction of a subordinate clause – causative resulting in appearing complex causative-temporal relationship: *Заняття у спортшколі можна відновити лише **тоді, якщо** зробити капітальний ремонт приміщення* (Zaporizka Pravda. – 2011. –15 January).

We also ascertain the combination of conditional and temporal meanings in complex sentences with subordinate causative clauses, in particular, in some sentences with conjunctions *коли, як*: **Коли** я бачу жінку в любові, у святості чекання, мені хочеться вклонитися їй! (P. Zagrebelny); *Навіть **як** зорі вмирають у ніч горобину, Пломінь душі осяває чертоги небес* (B. Oliynyk). I. I. Slynko, N. V. Guyvanyuk, M. F. Kobylanska indicate that conditional shade stratifies mainly in sentences with present tense [10, 525]. As shows the examined material, it is true that, besides, syncretic conditional-temporal meaning is able in sentences with past imperfective aspect, cf.: **Коли** я бачив жінку в любові, у святості чекання, **мені** хотілося вклонитися їй! Syncretic conditional-temporal relations are also peculiar to complex sentences with conjunctions *що... то, що не... то, що... так, що не... так, як тільки, як тільки... так, як тільки... то*: **Що** підскочить, **то** впаде; **Що не** встане, **так** впаде; **Як тільки** візьме ніж у руки, поріжеться; **Як тільки** візьме ніж у руки, **так** поріжеться; **Як тільки** візьме ніж у руки, **то** поріжеться. Syncretism of semantic and syntactic relations in such sentences appears on the basis of their content which acquires generalized character that promotes abstraction from action definite time and consequently the meaning of subordinate clause appears as a condition of occurrence of the main action.

The examined material also gives an opportunity to distinguish syncretic **causative-purpose** relations which are inherent to some constructions with in-sentence subordinate clauses joined by conjunctions *бо, щоб, аби*: *...вдова... почала діставати зі скрині полотна, **бо** вже скоро треба білити його* (M. Stelmakh); *Марко, **щоб** не нести всю дорогу торбину з харчами, примотузив її бикові до рога* (G. Tyutyunnyk); *Пріся плакала тихо, **аби** не зачув Явтушок...* (V. Zemlyak).

Thus, internal transitivity of different complex sentences types results from formal-grammatical, semantic-syntactic or simultaneously from formal-grammatical and semantic-syntactic aspects. As a rule transitivity embraces two formal-grammatical or semantic-syntactical types, rarely into the zone of transitivity get three formal-grammatical or semantic-syntactic types of complex sentences. Research of internal transitivity of complex sentences is promising for the study of integrated system of these sentences, identifying their central, semi-peripheral, and peripheral manifestations.

Література

1. Бабайцева В. В. Синтаксис. Пунктуация : [учебн. пособие для студ. спец. “Рус. яз. и лит.”] / В. В. Бабайцева, Л. Ю. Максимов. – 2-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1987. – 256 с.

2. Валгина Н. С. Современный русский язык : [учебник] / Валгина Н. С., Розенталь Д. Э., Фомина М. И. – 5-е изд., перераб. – М. : Высш. шк., 1987. – 480 с.
3. Городенська К. Граматичний словник української мови : сполучники / К. Городенська. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. – 340 с.
4. Городенська К. Сполучники української літературної мови : [монографія] / К. Городенська. – К. : ВД Дмитра Бураго, 2010. – 208 с.
5. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : [монографія] / А. П. Загнітко. – 2-е вид., виправл. і доп. – Донецьк : ДонНУ, 2007. – 294 с.
6. Зарицька В. Г. Синкретичні типи підрядності в системі складного речення : автореф. дис. ... д. філол. н. : 10.02.01 "Українська мова" / В. Г. Зарицька. – Дніпропетровськ, 2005. – 19 с.
7. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові : [підручник] / Н. Л. Іваницька. – К. : Вища школа, 1986. – 167 с.
8. Ломакович С. В. Займенниково-співвідносні конструкції в системі складнопідрядного речення української мови : [навч. посібник] / С. В. Ломакович. – К. : НМК ВО, 1993. – 59 с.
9. Русская грамматика : [в 2-х т. / под ред. Н. Ю. Шведовой]. – М. : Наука, 1980. – Т. 2 : синтаксис. – 709 с.
10. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови : проблемні питання : [навч. посібник] / Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.
11. Современный русский язык : [в 2-х т. : учебник для вузов] / Вомперский В. П., Панюшева М. С., Почтенная Т. Г. и др. ; [под ред. Д. Э. Розенталя]. – 3-е изд., испр. – М. : Высш. школа, 1979. – Т. 2 : синтаксис. – 256 с.
12. Шитик Л. В. Синкретичні складнопідрядні речення в українській мові / Л. В. Шитик // Вісник Черкаського університету. Серія : філологічні науки. – Черкаси, 2004. – Вип. 54. – С. 135–143.
13. Шитик Л. В. Явища синхронної перехідності в системі складного речення / Л. В. Шитик // Українська філологія : теоретичні та методичні аспекти вивчення : [зб. праць наук.-практ. читань до 80-річчя Г. Р. Передрій]. – Черкаси : Брама-Україна, 2005. – С. 216–222.
14. Шитик Л. В. Феномен синкретизму в проекції на мовні рівні / Л. В. Шитик // Вісник Черкаського університету. Серія : філологічні науки : [наук. журнал]. – 2009. – Вип. 169. – С. 132–146.